

Kastelen en paleizen

Vier teksten in vier structuren

© leesonderwijs.com | Suzanne Bogaerds-Hazenberg

Beste leerkrachten,

In dit document vind je een bundeling teksten die gerelateerd zijn aan het curriculum voor geschiedenis en aardrijkskunde. Het gaat over kastelen en paleizen. .

Deze teksten kun je goed gebruiken voor lessen begrijpend lezen, mits je de aandacht van leerlingen weet te richten op de onderliggende tekststructuur. In dit document hebben de teksten elk een andere onderliggende tekststructuur: *vergelijking*, *chronologie*, *probleemoplossing* en *oorzaak-gevolg*. Ze hebben hun eigen typerende tekstkenmerken en vergen een andere leesaanpak.

Wil je meer leren over de manier waarop je precies met deze tekststructuren aan de slag kunt gaan? Bekijk ook eens de andere publicaties en materialen op deze website of boek een workshop via leesonderwijs@gmail.com

Ik wens je veel leerzame en plezierige lessen toe!

Suzanne Bogaerds
leesonderwijs.com

Twee soorten kastelen

Verspreid door Nederland staan er nog ongeveer zevenhonderd kastelen en burchten, in allerlei soorten en maten. Twee belangrijke kasteelsoorten zijn het *waterslot* en de *concentrische burcht*. Een waterslot is een type kasteel waarbij het kasteel direct omgeven is door water. Het kasteel ligt dan bijvoorbeeld middenin een rivier of meer, of heeft een brede slotgracht. De concentrische burcht is daarentegen niet omringd door water, maar ligt op het land.

Het belangrijkste verschil met het waterslot is dat een concentrische burcht een extra muur gebruikt als belangrijkste verdedigingslinie tegen vijanden. De belangrijkste gebouwen stonden in het midden van het kasteel rond een binnenhof en daaromheen werden er ringen van verdedigingsmuren gebouwd. Zo'n extra muur is bij een waterslot niet nodig, omdat het water de eerste bescherming geeft: vanaf een afstandje kijk je rechtstreeks tegen de belangrijkste gebouwen van het kasteel aan.

Het waterslot is veel te vinden in Europa en ook in Nederland zijn veel kastelen gebouwd als waterslot. Een goed voorbeeld is het Muiderslot. Concentrische burchten komen veel minder voor, al is Kasteel Valkenburg een goed voorbeeld ervan. Oorspronkelijk komen ze uit het Midden Oosten, waar niet veel water was en men op een andere manier het kasteel moest verdedigen. Na de kruistochten begon men ook in Europa meer concentrische kastelen te bouwen.

© Suzanne Bogaerds-Hazenberg | leesonderwijs.com

Tekst © leesonderwijs.com

Paleis het Loo door de eeuwen heen

In 1684 kochten stadhouder Willem III en prinses Mary een klein kasteel: Het Oude Loo. Ernaast liet het jonge echtpaar een nieuw zomerverblijf bouwen: Paleis Het Loo. Dit was een perfecte locatie. Het nieuwe paleis lag op een zeer laag punt midden op de Veluwe, een uitgebreid jachtgebied. De ideale plek voor een paleistuin: het water voor de bloemen en fonteinën stroomde uit hoger gelegen bronnen, kilometers verderop, naar de tuin. In 1689 werden Willem en Mary de koning en koningin van Engeland, Schotland en Ierland. Ze lieten Paleis Het Loo daarom flink groter maken en maakten er een vorstelijk paleis van.

In 1795 werd het paleis geplunderd door soldaten. Dat gebeurde toen het Franse leger Nederland binnenviel. Ongeveer tien jaar later, vanaf 1806, ging de Franse koning, Lodewijk Napoleon, op Paleis het Loo wonen. Hij liet het paleis flink verbouwen. Hij liet een witte pleisterlaag aanbrengen op de buitenmuur. Het paleis kreeg toen de bijnaam 'Het Witte Loo'.

Vanaf 1813 kwam Paleis het Loo in handen van de Nederlandse koninklijke familie: de Oranjes. Lange tijd bleef Paleis het Loo het zomerpaleis. Vooral koning Willem I en koning Willem III verbleven graag en langdurig op Paleis het Loo. Tot ongeveer 1977 bleef Paleis het Loo bewoond door prinses Margriet en haar gezin. In 1984 werd Paleis het Loo een museum. Ook werd de witte pleisterlaag verwijderd, zodat nu de oorspronkelijke bakstenen gevel weer zichtbaar is, net als vroeger. Tegenwoordig trekt Paleis het Loo jaarlijks zo'n 350.000 bezoekers. Daarmee is het een van de populairste musea van Nederland.

Oorzaak-gevolg

De gevolgen van het klimaat voor onze kastelen en landgoederen

Het klimaat in ons land gaat alle kanten op: van periodes van extreme droogte tot periodes van heftige regenval. Dat heeft negatieve gevolgen voor veel landgoederen en kastelen in Nederland. De extreme droogte zorgt ervoor dat veel slotgrachten rond kastelen soms zelfs opdrogen. Bovendien is er vaak te weinig water voor alle bomen in de omringende tuinen. Hierdoor beginnen de soms eeuwenoude bomen af te sterven. Ook de extreme regenval heeft negatieve gevolgen voor kastelen. De kastelen raken erg vochtig door de overmaat aan regen en dat veroorzaakt schimmelvorming in de oude gebouwen. Daarnaast komt er bij veel regen vaak veel ongedierte en insecten het kasteel in – en dat gaat helaas erg makkelijk in oude gebouwen vol kiertjes en gaatjes. Daar zit natuurlijk niemand op te wachten. Hierdoor kijken veel kasteel eigenaren met onzekerheid naar de toekomst.

Bron: EenVandaag. Tekstaanpassingen: Suzanne Bogaerds-Hazenberg | © leesonderwijs.com

Probleem-Oplossing

Hoe kastelen zich verdedigden tegen indringers

Kastelen werden vroeger vooral gebouwd als een veilige plaats of toevluchtsoord voor belangrijke families. Helaas vielen veel kastelen in de vroege middeleeuwen ten prooi aan plunderingen en aanvallen, bijvoorbeeld door rondtrekkende Vikingen. Het plunderen en in de brand steken van kastelen vormde een groot probleem. Als reactie hierop begon men bij de bouw van kastelen te zoeken naar manieren om vijanden tegen te houden. Een eerste strategie was de bouw van dikke verdedigingsmuren. Rond de eenvoudige kastelen werd vaak een muur van zo'n 60 centimeter dik gebouwd, maar de grote kastelen van hertogen en graven kregen al snel muren van een meter dikte. Dit maakte het voor aanvallers moeilijk om het kasteel te bereiken: ze moesten eerst voorbij de dikke muren zien te komen. Daarnaast werden in de muren en torens van het kasteel schietgaten aangelegd. Boogschutters konden door die openingen op de vijand schieten. Toch lukte het aanvallers soms alsnog om met hoge ladders over de kasteelmuren te komen. Een andere strategie was daarom de aanleg van een slotgracht. Rond het kasteel werd dan een gracht gegraven waardoor aanvallers niet dicht bij het kasteel konden komen. De brug over de gracht was bovendien vaak een ophaalbrug.

© Suzanne Bogaerds-Hazenberg | leesonderwijs.com